

| לרפואת יעל בת דינה |

היום נלמד בעזרת ה':

ברכות דף מ

אסור לדבר בין ברכת המוציא לאכילה, ואם דיבר צריך חזור ולברך כיון שדיבור נחשב ל"הפסק". ואם מדבר לצורך הברכה כגון שאומר "טול ברוך" (= קח מפרוסת הברכה) אין צריך לחזור ולברך. נחלקו האמוראים האם כשאומר "הבא מלח הבא לפתן" נחשב הדבר כשיחה לצורך הברכה? וכן כשאומר "גביל לתורי" (= גבל את המורסן במים לצורך מאכל השוורים) האם זה נחשב שיחה לצורך הברכה? (כיון שאסור לאדם לאכול לפני שיאכיל את בהמתו).

צריך לְטַבֵּל את פת "המוציא" במלח או לפתן, כדי שפרוסת הברכה תאכל בטעם טוב. ואם יש לו פת נקיה לא צריך לְטַבֵּל.

אחר אכילתך תאכל מלח, ואחר שתייתך שתה מים, ואין אתה ניזוק. אבל כל מאכל ולא, אבל אח"כ מלח שתה כל משקה ולא שתה אח"כ מים, ביום יחשוש מריח רע מהפה, ובלילה יחשוש ממחלת אסכרה.

הגמרא מביאה עוד מענייני בריאות הגוף בשתית מים מרובה לאחר האכילה, אכילת עדשים, חרדל, דגים קטנים, וקֶצֶח.

משנה: דיני טעות בברכת הפירות: בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה, יצא ידי חובתו. בירך על פירות האדמה בורא פרי העץ, לא יצא. על כל סוגי המאכלים - אם בירך עליהם שהכל, יצא.

גמרא: למדנו במשנה שהטועה ומברך האדמה על פירות האילן יצא. משנתינו סוברת כרבי יהודה ש"עיקר אילן ארעא הוא" = שהכל גדל מהאדמה, וגם פירות העץ עיקר גדילתם הוא מהאדמה.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

וכן מצאנו במצות ביכורים: מי שהיתה לו שדה "בית השלחין" (= שדה שזקוקה להשקיה, ולא די לה בגשם) עם מעיין בתוכה, וקטף את הביכורים להביאם לבית המקדש, ואח"כ יבש המעיין או נקצץ האילן (שממנו קטף את הביכורים), מביא את הביכורים לבית המקדש אבל אינו קורא "וְעֵתָה הֵנָּה הֵבֵאתִי אֶת-רְאִישֵׁי פְרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי ה'" . שכיון שיבש המעיין או נקצץ האילן בטלה ה'אדמה' שלו (= שהתבטל הכח שמוציא את הפירות, דהיינו המעיין או האילן). ולדעת רבי יהודה יכול לקרוא פסוק זה כיון שהאדמה היא העיקר, שהרי הכל גדל מהאדמה, וגם פירות העץ עיקר גדילתם הוא מהאדמה.

למדנו במשנה שהמברך על פירות האדמה בורא פרי העץ, לא יצא. לכאורה הדין פשוט, והמשנה באה לחדש שאף שלדעת רבי יהודה חיטה היא מין אילן (לדעתו "עץ הדעת" היה חיטה), בכל אופן המברך על חיטה 'העץ' לא יצא. כיון ש"עץ" נקרא רק אם הענף נשאר גם לאחר שקוטפים ממנו את הפירות, והענף חוזר ומוציא פירות חדשים, ובחיטה לא נשאר הענף לאחר שנוטלים את גרעיני החיטה.

למדנו במשנה שברכת 'שהכל' פוטרת את כל סוגי המאכלים. נחלקו האמוראים האם שהכל פוטרת גם פת ויין?

לכאורה מחלוקתם תלויה במחלוקת תנאים: ראה פת ואמר 'כמה נאה פת זו, ברוך המקום שבראה', לדעת רבי מאיר יצא, כיון שאפשר לברך בנוסח אחר ממה שקבעו חז"ל, (ולכן גם אם בירך 'שהכל' על פת, יצא). ולדעת רבי יוסי לא יצא כיון ש"כל המשנה ממתבע שטבעו חכמים בברכות לא יצא", (ולכן אם בירך 'שהכל' על פת, לא יצא).

הגמרא דוחה ראייה זו, שיתכן שלדעת התנאים הנ"ל ברכת שהכל לא פוטרת פת ויין, וכאן נחלקו משום שהזכיר "שם פת" (= כמה נאה פת זו), אבל בשהכל לא מזכיר שם פת. או להיפך - שלדעתם שהכל פוטרת פת ויין, כיון שיש סוג ברכה כזו שתיקנו חז"ל, ורק כאן כשאמר "כמה נאה פת זו" נחלקו, משום שאמר ברכה בלשון שלא תיקנו חז"ל.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

נחלקו רב ורבי יוחנן האם כל ברכה שאין בה הזכרת ה' אינה ברכה, או כל ברכה שאין בה מלכות (= מלך העולם) אינה ברכה.

משנה וגמרא: על מאכל שאין גידולו מן הארץ כגון בשר, עופות, דגים, חלב, ביצים, גבינה, מברך 'שהכל'. על החומץ ועל הנובלות (= תמרים שהתייבשו מהחום) ועל הגובאי (= חגבים טהורים) מברך שהכל. רבי יהודה אומר שחומץ נובלות וגובאי הם "מין קללה" ולא מברכים עליהם.

על כמהין ופטירות מברך 'שהכל' ולא 'האדמה' למרות שהם גדלים מהאדמה, כיון שהם לא יונקים מהאדמה.

הגמרא מבארת ש"נובלות" המוזכרות במשנה הם תמרים שהתייבשו מהחום, וב"נובלות תמרה" שהם מ"הקלין שבדמאי" (ראה הסבר ב'מושגים בדף') נחלקו האמוראים האם הם כמו נובלות או שהם תמרים שנשרו מהרוח.

הלקט השכחה והפאה פטורים ממעשר, ואם "עשאו גורן" (= אסף אותם בערימה) חייב במעשר, כיון שהרואים אותו סבורים שזו תבואה שלו, ויאמרו שאוכל לא מעושר.

מושגים בדף

אסכרה: חולי בגרון. **כל המשנה ממתבע שטבעו חכמים בברכות לא יצא:** המשנה מנוסח הברכה שקבעו חז"ל לא יצא ידי חובת הברכה. **הקלין שבדמאי:** חכמים גזרו שהלוקח פירות מעם הארץ ולא יודע אם הם מעושרים או לא, חייב לעשר אותם מספק. ואפילו אם עם הארץ אומר שעישר אותם הוא לא נאמן, כיון שעמי הארץ חשודים שלא לעשר. פירות אלו נקראים "דמאי" (מלשון: דא מאי?). חז"ל הקילו בפירות מסויימים כגון "נובלות תמרה" שהלוקחן מעם הארץ פטור מלעשר, כיון שהם לא חשובים ומסתבר שהעם הארץ כבר עישר אותם.